

Sollicitaties in Delft en Den Haag, 18, 19 en 20 juli 1741

Laura J. Meilink-Hoedemaker

Inleiding en vraagstelling

In de achttiende eeuw was de functie van stadsorganist en klokkenist een begerenswaardige plaats. De musici waren in dienst van de stedelijke en de kerkelijke overheid en het salaris was goed te noemen. Wanneer zo'n plaats vacant kwam nodigden de burgemeesters en de kerkmeesters gezamenlijk de kandidaten uit voor een proefspel. In juli 1741 vonden dergelijke procedures plaats in Delft en Den Haag op drie achtereenvolgende dagen, namelijk op 18 juli in Delft en op 19 en 20 juli in Den Haag. Het is niet bekend of bij het vaststellen van deze data overleg is gepleegd.

Van beide gebeurtenissen zijn verslagen bewaard gebleven. De verslagen uit Delft zijn als bijlage aan dit artikel toegevoegd. Noch in Delft, noch in Den Haag zijn namen bekend van de leden van de sollicitatiecommissie, maar des te meer is bekend over de deelnemers.

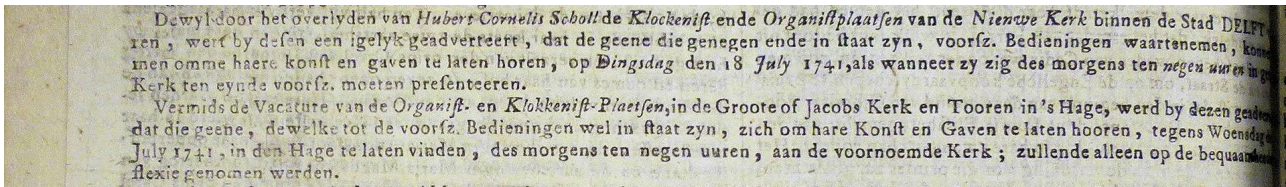
In publicaties over deze examens was tot nu toe de aandacht gericht op de procedure en de winnaars van het vergelijkend examen. Op deze webpublicatie komen beide examens opnieuw in de schijnwerper, maar nu wordt de aandacht gericht op de afgewezen sollicitanten. In totaal dertig kandidaten waren in deze vacatures geïnteresseerd. Ze waren afkomstig uit twintig verschillende woonplaatsen. In Den Haag waren twintig deelnemers en in Delft een en twintig. Elf kandidaten traden in beide steden aan. Wat is er van hen terecht gekomen?

De vacatures

De vacature in Delft was ontstaan door het overlijden van Hubertus Cornelis Scholl. De vacature in Den Haag was ontstaan door het overlijden van Aeneus Egbertus Veldcamps. Voor beide vacatures is geadverteerd in kranten. De oproep voor Delft stond uitsluitend in de Hollandse Historische Courant, een krant die in Delft werd uitgegeven en een regionaal karakter had. De Haagse vacature werd bekendgemaakt in drie kranten, namelijk de Oprechte Haerlemse Courant, een krant met een landelijk verspreidingsgebied, in de plaatselijke 's-Gravenhaegse Courant en de regionale Hollandse Historische Courant. In de Hollandsche Historische Courant van 1 juli 1741 stonden de twee advertenties onder elkaar.

Dewyl door het overlyden van Hubert Cornelis Scholl de Klockenist en de Organistplaatsen van de Nieuwe Kerk binnen de stad Delft vaceren, wert bij dezen een igelyk geadverteert, dat degeene die genegen ende in staat zyn, voorsz Bedieningen waartenemen, kunnen komen omme haere konst en gaven te laten horen, op Dingsdag den 18 July 1741, als wanneer zy zig des morgens ten negen uuren in gemelde Kerk ten eijnde voorsz moeten presenteren.

Vermids de Vacature van de Organist- en Klockenist-Plaetsen in de Grootte of Jacobs Kerk in 's Hage, werd bij dezen geadverteert, dat diegeene, dewelke de voorsz Bedieningen wel in staat zyn, zich om hare Konst en Gaven te laten hooren, tegen Woensdag den 19 July 1741, in den Hage te laten vinden, des morgens ten negen uuren, aan de voornoemde Kerk; zullende alleen op de Bequaamheden reflexie genomen werden.

Twee advertenties in de Hollandse Historische Courant van 1 juli 1741

De sollicitaties

Het zwaartepunt van de beide sollicitatieprocedures bestond uit een proefspel. In Delft traden op 18 juli 1741 zeventien kandidaten aan voor klokkenspel en orgel, en vier kandidaten voor orgel alleen. In dit gezelschap bevonden zich drie blinden. De leeftijden van de kandidaten zijn niet overgeleverd, behalve bij Johannes Berghuys uit Zutphen, de uiteindelijke winnaar: "zijn[de] een jongentje van 18 jaar".

De examens in Delft namen de gehele dag in beslag. 's Morgens werd vanaf 10 uur gespeeld op het klokkenspel van de Nieuwe Kerk tot kwart over twee en iedere kandidaat kreeg een kwartier de tijd. Zij moesten Psalm 68 spelen, gevolgd door, naar keuze, het destijds populaire Folie d'Espagne of het liedje Aimable rein Coeur. Dit moet wel het destijds bekende liedje 'Aimable vainqueur' zijn geweest.

Om vier uur 's middags werd het examen in Delft voortgezet met de orgelbespelingen, ook weer een kwartier per kandidaat. Bij het orgelspel was alleen Psalm 7 verplicht, voor het overige mochten de kandidaten spelen wat ze wilden. Al met al heeft het voorspelen op het orgel geduurd tot kwart over negen 's avonds!

In Den Haag moesten de sollicitanten zich melden in de Consistorie van de Grote Kerk waarbij ze moesten opgeven of ze 'liefhebber' dan wel organist waren, en van welke godsdienst ze waren. Een 'liefhebber' onderscheidt zich van een beroepsorganist door het feit dat hij geen inkomen uit de muziek geniet. Er werd een functionaris aangewezen om de sollicitanten naar het orgel te begeleiden en om toe te zien dat ze in eigen persoon en in de juiste volgorde speelden.

Ook in Den Haag werd een programma opgegeven: men moest beginnen met Psalm 141 en daarna een fuga of fantasie spelen, naar eigen keuze. Hiervoor kreeg men een kwartier de tijd.

In Den Haag behoefden niet alle kandidaten voor te spelen op de klokken. Had men gehoord dat men in Delft langdurig naar soms slechte prestaties had moeten luisteren? In ieder geval werd na de organistenwedstrijd een lijst van de beste vijf kandidaten opgesteld, die de volgende dag moesten spelen op het klokkenspel van de Grote Toren. Ze kregen een half uur de tijd voor het vertolken van een Psalm, gevolgd door een air of een fantasie. Door middel van briefjes werd geloot voor de volgorde van optreden.

De winnaars

In Delft was de beste kandidaat voor orgel dezelfde als de beste kandidaat voor klokkenspel, zodat de beslissing niet moeilijk was. Het werd Johannes Berghuys. Hij was samen met zijn vader op doorreis in Delft toen zij daar van het proefspel hoorden. De uiteindelijke bestemming van het tweetal moet wel Den Haag zijn geweest, hiertoe aangespoord door de advertentie in de Oprechte Haarlemmer Courant. Het optreden van de jeugdige Johannes wekte in Delft veel verbazing. De volgende dag werd de aanstelling al geregeld met de stedelijke overheid. Het tweetal is niet doorgereisd naar Den Haag. Johannes behoorde daar in ieder geval niet tot de gegadigden. Johannes Berghuys bleef in Delft gedurende zestig jaar in functie tot zijn overlijden in december 1801.

De vijf beste organisten in Den Haag waren Jacob Potholt uit Amsterdam, Albertus Groneman uit Leiden, Jan Petit uit Leiden, Johan Isac Lucas uit Den Haag en Lodewijk Gerhard Keyser uit

Enkhuizen. Na de tweede ronde van deze vijf kandidaten, nu op het klokkenspel, kreeg de blinde Jacob Potholt de organistenplaats. Na een extra dag beraadslagen werd 'de liefhebber uit Leiden', Albertus Groneman tot klokkenist aangesteld. Deze Groneman had niet in Delft gesolliciteerd.

De afgewezen kandidaten

Van de meeste kandidaten kon een loopbaan worden getraceerd via de klokkenistenlijstjes in het standaardwerk 'Zingende Torens van Nederland' en via plaatselijke geschiedschrijving. Het spreekt vanzelf dat enkele 'liefhebbers' voorgoed in de geschiedenis zijn verdwenen. De sollicitanten worden hier in alfabetische volgorde gepresenteerd.

Willem Bruinier was een gereformeerde organist uit Kampen. Bij de examens in Delft op 18 juli 1741 speelde hij 'reedelijk' op de klokken en eveneens 'reedelijk' op het orgel. Bij de selectie in Den Haag op 19 juli kwam hij niet door de eerste ronde. Hij bleef in Kampen klokkenist en organist van 1741 tot 1760.

Theodorus Dieten was van de Lutherse godsdienst. Hij was organist te Leiden toen hij solliciteerde in Den Haag op 19 juli 1741.

De Lutheraan Albertus Freese, was nog 'liefhebber' toen hij zich aanmeldde voor de vacature in Den Haag. Maar hij heeft niet gespeeld. Later was hij organist van de Lutherse Kerk in Den Haag. Hij nam in Den Haag als klokkenist waar voor Albertus Groneman tijdens diens verblijf in het Dolhuis. De interesse voor orgels is in de familie gebleven: Van Albertus Freese junior zijn enkele afbeeldingen van Haagse orgels bekend.

Simon Galjard, gereformeerd, was een 'liefhebber' uit Den Haag. Hij was blind. Zijn orgelspel in Delft werd beoordeeld als 'heel wel'. De volgende dag deed hij een gooi naar de vacature in Den Haag. Hij wordt daar vermeld als Simon Gaillard. Ook in Den Haag kreeg hij de benoeming niet. Maar reeds een jaar later, op 10 april 1742, kreeg hij een aanstelling in Schoonhoven, waar hij tot 1763 in functie was.

De kandidaat Hendrik van Groeningen was een zoon van Jacobus van Groeningen, die van 1700 tot 1745 organist was in Hulst. Zijn orgelspel in Delft was 'reedelijk', maar zijn spel op de klokken was uitgesproken 'slegt'. Hij bleef zijn verdere leven in Hulst waar hij van 1745 tot 1787 de ambten van organist en klokkenist bekleedde. Hij deed niet mee in Den Haag.

Johannes Heegeman was een zoon van de organist te Hattem. Deze Heegeman junior was gereformeerd en maakte in Delft een redelijke indruk: klokkenspel 'vrij wel', en orgelspel 'al wel'. De volgende dag presenteerde hij zich in Den Haag voor het orgelexamen, maar hij werd niet geselecteerd voor een presentatie op de klokken daags daarna. Inderdaad was er een He(e)geman [senior] klokkenist en organist in Hattem, en wel van 1727 tot 1768.

Michael Ernest(us) Heinsius, een Lutherse organist en klokkenist in Bergen op Zoom sinds 17 jan 1738, was daar dus nog niet zo lang in functie, toen hij in Den Haag solliciteerde. Hij deed niet mee met de selecties in Delft. Eerder was hij in Bergen op Zoom werkzaam als zangonderwijzer. Hij ging onverrichterzake terug naar Bergen op Zoom, waar hij tot 4 oktober 1747 in functie bleef. In dat jaar werd Bergen op Zoom belegerd, waarbij de toren werd beschoten en vernield en de kerk afbrandde. Hij vertrok naar Purmerend en in 1750 daarvandaan naar Arnhem. Daar werkte hij van 2 november 1750 tot zijn overlijden in 1764. Hij was, zoals veel organisten in zijn tijd, agent voor de

Amsterdamse muziekuitgever Olofsen, die hem noemt in zijn advertentie in de Hollandse Historische Courant van 27 november 1751.

Dominicus van Jaarsma was sinds 1732 organist in het nabij Delft gelegen Maassluis, op het gloednieuwe en thans nog steeds befaamde orgel van Garrels, en tegen een voor die tijd vorstelijk honorarium. Zag hij in de positie in Delft een uitdaging, of had hij een persoonlijke reden om uit Maassluis weg te gaan? Dat laatste lijkt het geval te zijn. In 1735 had hij in Maassluis een rapport met gebreken aan het orgel ingediend, waar niets mee werd gedaan. En in 1739 (3 juni) moest hij zijn plaats in de kerk bij de kerkmeesters inruilen voor een bij de koster. Mogelijk ervoer hij dat als een vernedering. Hij presteerde in Delft op het orgel 'reedelijk' en op het klokkenspel 'wel'. Hij nam niet deel aan de examens in Den Haag. Hij bleef in functie in Maassluis, waar hij in 1753 overleed.

Lodewijk Gerhard Keyzer was sedert 1738 organist en klokkenist te Enkhuizen. Zijn prestaties in Delft waren op het orgel 'slegt', op het klokkenspel 'wel'. Hij deed de volgende dag een poging in Den Haag, waar hij op het orgel toch nog behoorde bij de eerste vijf en in de tweede ronde mocht meedingen op het klokkenspel. Hij bleef uiteindelijk tot 1745 in functie in Enkhuizen. Hij behoorde tot de Lutherse kerk.

Boudewijn Loen, een blinde, en gereformeerd, was organist in zijn geboorteplaats Westzaandam. Hij presteerde in Delft op de klokken 'reedelijk' evenals op het orgel. Hij solliciteerde ook in Den Haag. Hij kreeg op 1 oktober 1743 een aanstelling in Amsterdam die hij tot zijn overlijden op 10 juni 1768 vervulde. Hij was er klokkenist van de Munttoren en van de Oude Kerkstoren.

De gereformeerde Johan Isaac Lucas was organist van de Franse Kerk in Den Haag. Hij trad niet aan in Delft maar nam alleen deel aan de selectieprocedure in Den Haag en bereikte daar de tweede ronde.

Jacob Wilhelm Lustig, woonde in Groningen. Hij nam niet deel aan de examens in Delft, maar deed wel in Den Haag van zich horen. We kunnen veronderstellen dat hij, evenals Johannes Berghuys, de advertentie voor Delft niet onder ogen had gehad en regelrecht naar Den Haag was gereisd, waar hij overigens niet verder kwam dan de eerste ronde. Lustig was geboren in Hamburg op 21 september 1706. Hij studeerde daar orgel en compositie, dat laatste onder meer bij Telemann. Hij werd in 1728 na een proefspel benoemd tot organist van de Martini in Groningen. Daar trouwde hij met de Groningse Alida Reckers. Hij was actief als componist en als publicist. Zo produceerde hij maandelijks een bundel muziek 'Maandelyks Tydverdrijf', waarmee zijn Amsterdamse uitgever Olofsen adverteerde in de krant. Bij hetzelfde uitgevershuis publiceerde hij 'Orgelproef'. Hij vertaalde de Duitse editie van het boek 'The present state of Music in Europe ...', van de Engelsman Charles Burney en voorzag de tekst van voetnoten. Deze editie is ook nu nog een belangrijke bron voor het muziekleven in Nederland in de 18e eeuw. Lustig bleef gevestigd in Groningen waar hij op 14 mei 1796 overleed en op 17 mei werd begraven. Hij was 89 jaar oud geworden.

David van Monjou (ook wel geschreven Monseau, Monsiau of Monsjour) was organist in Utrecht, toen hij aantrad voor de examens in Delft. Hij behoorde tot de gereformeerde kerk. In Delft presteerde hij op het orgel 'reedelijk', op de klokken 'al vrij wel'. Hij beproefde de volgende dag zijn geluk in Den Haag.

De organist Johan Petit solliciteerde vanuit Leiden. Hij had toen al enkele verhuizingen achter de rug. Van 1716 tot 1718 was hij klokkenist in Brielle. Hij werd in Arnhem benoemd op 11 mei 1718

als opvolger van de eerder genoemde Veldcamps. De Arnhemse bronnen vermelden zijn Brielse herkomst expliciet. Zijn traktement in Arnhem bedroeg 400 gulden per jaar. Hij maakte op 10 mei 1720 in Arnhem bekend, dat hij naar Leiden was beroepen en hij vertrok meteen. Petit nam niet deel aan de examens in Delft. Hij maakte bij de examens in Den Haag een goede indruk: hij was een van de vijf kandidaten die doorgingen naar de volgende ronde. Maar hij kreeg de benoeming niet.

De gereformeerde organist van de Haagse Nieuwe Kerk, Frans Piton, was een leerling van de organist Quirinus van Blankenburg (1654-1739), die hij ook was opgevolgd. Piton had zich al eerder als klokkenist in Den Haag laten horen, toen hij in 1718 enkele maanden fungeerde als waarnemer na het overlijden van Casparus Cousijns. De stadsrekening van 1718 vermeldt: 'De clockspeelders Beuckelaar ende Pitton, zeven maanden het clockspel waar te nemen, 125 pond'. Piton deed niet mee aan de examens in Delft. In Den Haag kwam hij niet door de eerste selectie op orgel. Toch bleef hij als organist in Den Haag actief. Hij bewerkte een bundel Psalmen en Gezangen van zijn leermeester Quirinus van Blankenburg. Deze bundel werd in november en december 1745 door de uitgever Berkoske te koop aangeboden via een advertentie in de Hollandse Historische Courant van 20 en 25 november en 4 december 1745. De prijs bedroeg bij intekening f 7,10,0 daarna f 10,10,0

Daniel Prillewitz, een gereformeerde 'liefhebber van Amsterdam' presenteerde zich in Delft uitsluitend op het orgel, waar hij het predikaat 'wel' kreeg. Bij de proeven in Den Haag behoorde hij niet tot de uitverkorenen.

Arent van Reehof uit Bennebroek, maakte bij het examen voor klokkenist in Delft op 18 juli 1741 de indruk van 'reedelijk'. Hij moet wel dezelfde zijn als Arent Veelman, die op dezelfde dag in Delft bij de orgelproeven als 'optimus' werd gekwalificeerd. Hij deed niet mee bij de sollicitatie in Den Haag. Helaas heeft de verdere loopbaan van deze veelbelovende musicus zich aan de waarneming onttrokken.

Dirk de Rooy was gereformeerd en een 'liefhebber' uit Arnhem. Hij deed niet mee met de examens in Delft, waarschijnlijk omdat de advertenties voor Delft hem niet onder ogen waren gekomen. Zijn optreden in Den Haag heeft geen grote indruk gemaakt. Wij hebben niets meer van hem vernomen.

Jacobus de la Rue was een gereformeerde 'liefhebber van Amsterdam'. Hij nam bij de examens in Delft alleen deel in de categorie orgel. Het resultaat was 'reedelijk'. Hij reisde door naar Den Haag om daar mee te dingen naar de vacature organist.

Laurens Sicking uit Amsterdam, leverde op de klokken in Delft een 'slegte' prestatie. Bij het orgelexamen maakte hij een goede indruk. Hij verkreeg het predikaat 'wel'. Sicking was niet present in Den Haag. Hij kan dezelfde zijn als Laurens Sikkell die van 1744 tot 1782 organist en klokkenist was in Zaltbommel, mogelijk hiertoe aangespoord door een advertentie in de 's Gravenhaegse Courant van 3 februari 1744.

Te Salt-Bommel vaceert de organist- en klokkenist plaetse, waertoe is staende een jaarlijks tractement van drie hondert guldens. Item nog omtrent dertig guldens voor 't ligten de Zarken en Vrij Wooning. Die de noodige bequaemheyd heeft, kan zig adresseren aen den Heer regeerend Burgemeesters aldaer.

Jan Stark uit Amsterdam deed een gooi naar de functie van klokkenist en organist in Delft. Zijn prestatie op het orgel was 'reedelijk', die op de klokken evenwel 'overdroevig, de slegste van alle'. Hij trad niet aan in Den Haag.

De 'liefhebber in 's-Gravenhage', Frederik Truppel, deed mee aan het examen voor de organistenplaats in Den Haag.

Bij de sollicitatie in Delft waren twee kandidaten met de familienaam Ulrig. Wilhelmus Ulrig, organist te Tiel, presteerde op het orgel 'heel wel', maar op het klokkenspel was hij 'slegt'. Pieter Ulrig, van wie de herkomst niet vermeld wordt, deed alleen maar mee als organist. Hij speelde 'heel wel'. Geen van beide Ulrigs solliciteerde in Den Haag.

De eerstgenoemde is wellicht dezelfde als Willem Ulrig die in 1750 opdook als organist in de Janskerk te Schiedam welke functie hij tot 1785 bekleedde. En Brandts Buys vermeldt eveneens een Ulrig als klokkenist en organist in Rotterdam in 1759-1760 en zonder jaartal in Schiedam. Op 13 februari 1778 tenslotte solliciteerde een organist Ulrich in Rotterdam naar de vacante organistenplaats in de Grote Kerk te Rotterdam, een vacature, die daar was ontstaan door het overlijden van Simon Albert van Hagen.

De kandidaat Verbrugge was een zoon van de organist te Gouda. Hij speelde in Delft op de klokken 'droevig, miseraabel' en op het orgel 'heel slegt'. Zijn vader, Verbrugge senior dus, was op 13 juni 1701 benoemd in Schoonhoven. Op 18 mei 1712 vertrok senior naar Gouda, alwaar hij tot 1754 in functie was.

Juliaan Veste, van Amsterdam, speelde in Delft op de klokken 'al wel'. Hij moet wel dezelfde zijn als Juriaan Vos, 'liefhebber te Amsterdam' die bij het orgelexamen wordt genoemd, en dan met de kwalificatie 'reedelijk'. De volgende dag speelde Vos, die gereformeerd was, in Den Haag.

De gereformeerde organist Hendrik Vierman uit Muiden, liet zich horen in Delft. Op de klokken presteerde hij, evenals op het orgel, 'redelijk'. De volgende dag, bij de organisten examens in Den Haag bevond Hendrik Vierman zich eveneens onder de gegadigden. Dit moet wel Hendrik Viervant uit Muiden zijn geweest. Diens zoon, Hendrik Viervant jr uit Muiden, was een leerling van Potholt, toen hij, junior, in 1770 solliciteerde naar de organistenplaats in Arnhem. Bij de examens in Utrecht op 17 en 18 dec 1778 trad eveneens een organist Viervant uit Muiden aan.

De heer Wiers uit Middelburg speelde in Delft op het orgel 'al wel', maar op de klokken 'slegt'. Wellicht wachtte hem in Zeeland een carrière.

Den 18 Julij 1741 Des morgens om tien uren hebben dese ondergeschreeven Liefhebbers beginnen te spelen, op de klokken van de nieuwe kerke toorn binnen Delft, en hadden ieder een quartier uur tijd om te spelen, & welk gedurt heeft tot quartier na twee uur toe,

Naamen van de personen

- De 1ste verbruggel, soon van den organist van Gouda, overig
- 2 Willem bruijnier, te Campen, Reedelijk. ^{misraabel}
- 3 boidewijn Loens, organist tot westswardam Reedelijk ^{gespeelt}
- 4 Jacob Pot holdt, van amsterdam, wel.
- 5 Hendrik van Groenningen, soon van den organist te hulst
- 6 Wiers van Middelburg, Slegt. ^{Slegt}
- 7 arent van reehof, van tennebroek, Reedelijk.
- 8 mouscau, van utrecht, al vrij wel.
- 9 Dominicus van Saarsma, organist te Maassluyt, wel.
- 10 Johannes heegeman, soon van den organist te hattem, ^{al vrij wel}
- 11 Johannes Berghuijs, van Zutphen, zijn een songtje van ^{30 Jaar t best van alle.}
- 12 wilhelmus Ubrig, organist te thiel, Slegt.
- 13 Laurens Sicking, te amsterdam, Slegt.
- 14 Iuliaan veste, van amerdam, al wel.
- 15 Jan stark, te amsterdam, overdroevig, de slegste van alle.
- 16 Hendrik vierman, organist te milijden, Reedelijk.
- 17 Lodewijk Gerhard Keijser, organist en klokkenist ^{te Oukhuijsen, wel.}

Deze Liefhebbers moesten elk speelen

- 1 Den 68 Psalm
- 2 D'Kolie d'Espagne. of, Himable vin Oeur.

Den 18 Julij 1741, des middewoeds, hebben dese
ondergeschreeven Liefhebbers, om 4 uur wederom
begonnen te spelen op den orgel in de vierde Kerk
en hadden elke een quartier iuurtijd.

naamen der personen

- 1 Verbrugge, heel slecht.
- 2 Willem Bruinier, Reedelijk.
- 3 vordewijn Loens, een blinde, Reedelijk.
- 4 Jacob Potholt, een blinde, Optimus.
- 5 Hendrik van Groeningen, Reedelijk.
- 6 Wiers, al wel.
- 7 Arent reesman, Optimus.
- 8 Monsieur, Reedelijk.
- 9 Lominicus van Jaarsma, Reedelijk.
- 10 Johannes Heegeman, heel wel.
- 11 Johannes Berghuijs, t best van alle.
- 12 wilhelmus vltig, heel wel.
- 13 Laurens Sicking, wel.
- 14 Iuliaan Vos, Reedelijk.
- 15 Jan Stark, Reedelijk.
- 16 Hendrik viermans, Reedelijk.
- 17 Lodewyk Gerard Reijser, Slecht.
- 18 Jacobus la Rue, van amsterdam, Reedelijk.
- 19 prillevis, van amsterdam, wel.
- 20 pieter vltig, heel wel.
- 21 galjard, uit den haag, een blinde, heel wel.

Den 7 Psalmf wird de Liefhebbers opgegeven,
voor t overige konden zij spelen wat zij wilden.

Archivalia

Gemeente Archief Den Haag Oud Archief inv nr OA 6194 = organistenexamens te Den Haag 1741.
Gemeente Archief Delft Archief Hervormde Gemeente inv nr AHG 84, examens te Delft 1741.

Literatuur

P.J. Brand. Klokken en Beiaarden in Hulst door de eeuwen heen. Jaarboek De Vier Ambachten, Hulst 1976, blz. 27-98.

Charles Burney. The present state of Music in Germany, the Netherlands and United Provinces. London 1775.

B. Bijtelaar. De zingende torens van Amsterdam. 1947.

W. Dijkstra. Organisten in de Grote Kerk te Arnhem, 1432-1876. in: De Genoeglijkste, Jg. 5, 1985, blz 185-192.

F.A. Hoefler. Het klokkenspel der gemeente Hattem. in: De Navorscher jg 44, 1894, blz. 480-505.

R. de Jong. A. Lehr en R. de Waard. Zingende Torens van Nederland. 1968-1978.

H. de Kler. Zeven eeuwen orgels in Den Haag. 1988.

Andre Lehr, J.W.C. Besemer en G.T. Delemarre. Zingende Torens van Gelderland en Limburg. 1990.

C. Lingbeek-Schalekamp. De verhouding overheid-musicus in Rotterdam tussen 1672 en 1795. in: Rotterdams Jaarboekje 1988, blz. 176-192.

L.J. Meilink-Hoedemaker. Geschiedenis van het gaande, slaande en speelwerk in de Catharijnekertoren te Brielle, Scriptie Nederlandse Beiaardschool 1975.

L.J. Meilink-Hoedemaker. Twee advertenties voor vacante klokkenistenplaatsen op één dag in 1741, in de Hollandsche Historische Courant. in: Klok en Klepel nr 24, juli 1980, blz. 17-21.

L.J. Meilink-Hoedemaker. Luidklokken en Speelklokken in Delft. Proefschrift Utrecht 1985.

A. Piscaer. Organisten te Bergen op Zoom van 1680 tot 1747. in: Sinte Geertruydsbronne Jg XIII, 1936, blz. 21-25.

J. du Saar. Het leven en de werken van Jacob Wilhelm Lustig, organist te Groningen. 1948.

C.J.F. Slootmans. Klokken, Beiaard en Beiaardiers te Bergen op Zoom vóór 1747. Sinte Geertruydsbronne Jg 14, 1937, blz. 1-25.

S. Spoelstra. De Enkhuizer carillons in de historie. Zingende Torens van Enkhuizen. Oud Westfriesland jg 22, 1955, blz. 33-64.

W.H. Thijsse. Albertus Groneman. Een bijdrage tot de kennis van de Nederlandse Muziekgeschiedenis. Jaarboekje Die Haghe 1948/1949.

W.H. Thijsse. Albertus Groneman. Mens en Melodie jg. 5, 1950, 53.

C.C. Vlam. Bijdragen tot de biografie van de Groningse organist Jakob Wilhelm Lustig. Bouwstenen 3 (1980).

Heleen van der Weel. Een beeld van een toren. 1982.

Jan Zwart. Van een deftig orgel [in Maassluis]. 1933.

Jan van der Zwart. Het carillon van Schoonhoven. 1975.

augustus 2005, revisie april 2020